

Результатом деривації номінації *зоря* є авторські неологізми *зореносиця* (*земле, зореносице моя!*), *зоряно-рясний* (*Отак би жити синім квітнем/ Під небом зоряно-рясним,/ На око — зовсім непомітним,/ На слово — дивно голосним*).

Отже, в пейзажних, героїко-патріотичних віршах, у філософській та інтимно-ліричній поезії Андрія Малишка актуалізовано образ *зорі*, що засвідчує його наскрізний характер як ознаку ідіостилу поета.

Наталія Мех

«ПІСНЯ, ЩО НАРОД ЗАКОЛОСИЛА...» (ОБРАЗ ПІСНІ В ПОЕТИЧНІЙ МОВІ А. МАЛИШКА)

У мові української поезії слово Андрія Малишка має своє неповторне звучання. Особливо це пов'язано з пісненими текстами «Ми підем, де трави похилі...», «Київський вальс», «Білі каштани», «Цвітуть осінні тихі небеса» і знаменитим «Пісня про рушник».

Прикметна мовотворчість Андрія Малишка й з погляду використання семантики ключових слів *слово, думка, пісня*. У його поетичному словнику вони займають помітне місце і щодо частоти вживання, і щодо значенневих відтінків.

Розвиваючи традиційні мотиви, спираючись на поетичний словник, Андрій Малишко водночас переосмислює концептуальне наповнення слова-поняття *пісня*: адже багато своїх творів він називає піснями, а назва циклу «Пісня яворів» засвідчує й глибокі фольклорні основи його мовної творчості.

Для поетичних текстів А. Малишка характерне розгортання слова *пісня* в епітетні, метафоричні, парафрастичні структури, а також семантична тотожність його з лексемами *слово, мова, думка*. На це вказує характерна сполучуваність іменника *пісня*. Взаємозамінність слів названого поетично-контекстуаль-

ного синонімічного ряду зумовлюється конкретним текстом і мовною віршовою практикою поета, коли одне слово-поняття непомітно, «м'яко» переходить в інше і не викликає враження незвичного метафоричного вислову.

Безпосередньо пов'язана з лексемою *слово* назва *поет* (як і *поезія*), але в загальнономовному словнику відбито і його усталений зв'язок з іменником *пісня*. Поетичний контекст Андрія Малишка реалізує семантичне поєднання слів *пісня* і *поет*: *Сиділа мати, ніби груша дика,/ У сивому цвітінні, поруч з нею/ Поет Максим і зіркоокий Вишня,/ Окутані піснями і привітом,/ Де чарочка, цибуля й чорний хліб* («Сиділа мати, ніби груша дика...»).

На контекстуальні значення лексеми *пісня* впливає розташування семантично близьких слів у тексті. Так, поетичний контекст Малишка відображає поєднання слів *пісня* і *слово*, *пісня* і *думка*, пор.: *Біліє там будиночок між трав,/ Шумний, привітний, не якась обитель,/ В ній друг мій любий здавна проживав,/ Мудрець — у слові, у піснях — учитель* («Вогник»); *Отак мені б упасти в інші дні/ З цими словами на устах гарячих,/ Бо в них колиска,/ Й материнський зір,/ І наша пісня, і тая п'ядь землі* («Як перший танк, в важкій температурі...»); *І сміх, і пісня, й думка незатасна/ Жила, цвіла, як червіньковий діл,/ І Катерина рідна Миколаївна/ Садила нас, як голубів, за стіл* («Вогник»). Розгортання поетичного тексту відбувається завдяки чергуванню слів, що утворюють поетичну парадигму *пісня* — *слово* — *думка*. Синкретичний образ натхненного, талановитого слова, поезії передбачає таку семантичну взаємодію.

«Музична» тема реалізується в поетичних контекстах Андрія Малишка в опорі на значення лексеми *пісня* — ‘мелодійні звуки пташиного співу’, наприклад: *Синтези. Тези. Формули стислі./ Цереброквантинфікатори в мислі/ Тр. Пр. Гр. Мж!/ Тр. Пр. Гр. Мж! — абрєвіатури,/ Мов солов'їні пісні з натури* («Антитеза»).

Різноплановим щодо конкретно-чуттєвого сприйняття є образ «стокольорової мудрої пісні»: *Одкрій свою мудру пісню, стокольорову в палітрі,/ Клечанку і колисанку, заплетєну в синім вітрі...* («Одкрій свої сизі крила»), або «вродливої

пісні»: *Вродлива пісня розсипає бризки,/ Гойдає неба голубі коліски* («Родовід»).

Пісня, слово, дума, думка фактично утворюють неподільну семантичну єдність, що реалізується в різних варіантних синтаксичних конструкціях.

Доказом контекстуальної синонімічності, варіативності згаданих лексем є їхня сполучуваність з іншими словами.

Простежмо сполучуваність лексеми *пісня* з прикметниковими означеннями, тобто функціонування епітетних словосполучень, в яких епітет має позитивний чи негативний емоційно-оцінний зміст або передає нейтральну, найзагальнішу семантику.

До епітетів із позитивним емоційно-оцінним змістом належать означення *мудра, стокольорова, справжня, коліскова, вродлива, легка, захрипла*.

Поряд із значною групою епітетів, що передають чітко окреслену позитивну або негативну оцінку, в поетичних творах Андрія Малишка спостерігаємо також епітетні означення більш загальної, нейтральної семантики, напр.: *давня пісня, проста пісня, наша пісня, тиха пісня, глибока пісня; солов'їні пісні, твої пісні, Довженкові пісні*.

Серед тропів із ключовим словом *пісня* розрізняємо субстантивні словосполучення, напр.: *пісень жаркий потік, епос пісні, пісень премудро гожий сад, з піснею під тучі*.

Метафоричні конструкції з опорним словом *пісня* досить різноманітні і семантично, і структурно.

Розрізняємо два типи метафор:

1) конструкції, в яких *пісня* виконує функцію суб'єкта дії (суб'єкт активний), напр.: *Навіть в муках є надії сила,/ Навіть в смутку — б'ється щастя птах,/ Пісня, що народ заколо-сила,/ Вироста в симфонію звитяг* («День старий заглох, як темна пуша»); *Про літа, що, мов коні,/ промчали-протопали,/ Тільки пісня в безсонні/ шепочеться в листі* («Затишає робота поволі, поволі...»); *І ти, напружений, як учень над абеткою,/ Шукаєш все, що міг, і те, чого не зміг,/ І все, що ти співав, здається лиш чернеткою,/ А пісня справжня десь шукає твій поріг* («Питатиму доріг у роздумі й неспокою...»); *Сіються пісні з руки/ Не надумані,/ Сіються Залізники,/ Гонти з Умані* («Кобзарик»); *Снується вечором легка,/ Глибока й тиха, як*

ріка,/ *Забута **пісня** за порогом:/ «Звезда полей над отчим домом/ І матери рука...»* («Прометей»);

2) конструкції, в яких *пісня* виступає об'єктом дії, тобто виконує пасивну функцію, напр.: *І на два серця нам стане зелено,/ Де хліба й солі скупий едем,/ Ще й давню **пісню**, в медах захмелену,/ На підголосочках поведем* («Візьму я ніжності скатертиночку...»); ***Пісню** покотив,/ Сам зайшов мотив,/ Як вітер* («Вершник»).

Відзначимо, що в поетичних текстах Андрія Малишка конструкції, в яких *пісня* виступає суб'єктом дії, тобто виконує активну функцію, більше, ніж конструкцій, у яких *пісня* виконує функцію об'єкта дії (об'єкт пасивний).

У дієслівних словосполученнях із ключовим словом *пісня* функціонують дієслова, між якими встановлюються синонімічні відношення. Це, зокрема синонімічний дієслівний ряд *злетіла, забриніла, забилаь, кликала* (пісня), що асоціативно пов'язаний з образом птаха, пор.: *Захрипла **пісня**, що, подібна **птаху**,/ Солдатську кликала любов/ Біля плечей нового злету й змаху/ Ще не довершених будов* («Інваліди»); *А в тої **пісні** скільки діла:/ Злетіла з білого **крила**,/ Забилаь **птахом**, забриніла,/ На трьох роменах зацвіла* («А в тої пісні скільки діла...»).

Отже, ключові лексеми *слово, думка, пісня, птах* у поезії А. Малишка, зближені контекстуально й семантично, відображають широкі асоціативно-образні можливості поетичної мови, зокрема індивідуального стилю у створенні нових словесних образів.